

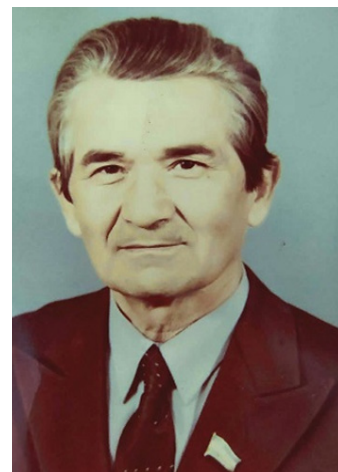
Ш.Т. Кудьярова

Шет тілдері және іскерлік карьера университеті, Алматы, Қазақстан.

(E-mail: kudyarova.72@mail.ru)

DOI: <https://doi.org/10.32523/2664-5157-2020-2-4-87-90>

**Өзбекстан Республикасы ҒА академигі,
филология ғылымдарының докторы, профессор
Хусниддин Хамидовтың 85 жылдық мерейтойына**

Ұстаз... Ошада отырып ұстаз туралы ойға кетсем, көз алдымнан ажарқын мінезді, жүзінен нұр шашып тұратын, жылы жүректі бейнесі мені еріксіз қиялға батырып, нұрлы естеліктерге жетелей жөнеледі... Ұстаз бейнесі – шәкірт үшін адамгершіліктің ең жоғары үлгісі.

Ғылым жолындағы құрметті ұстазым, дарабоз ғалым, көрнекті тюрколог, фольклортанушы, лингвист, әдебиеттанушы, аудармашы, акын, жазушы, әрі педагог, Өзбекстан Ғылым Академиясының академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Хусниддин Хамидов өмірден озбағанда, биыл 85 жасқа толар еді. Қарақалпақ тілімен бірге араб, парсы, түрік, латын, орыс, өзбек, қазақ тілдерін жете меңгерген ғалым адамзатқа өшпес мұра қалдырып, ұрпағына құнды еңбектерін сыйлап кетті.

1952 жылы мектепті, 1955 жылы Қарақалпақ мемлекеттік мұғалімдер институтының орыс тілі мен әдебиеті бөлімін бітіріп шығады. Ұстазым өз қызметін 1955 жылы орыс тілі және әдебиеті пәнінің оқытушысы болудан бастайды. 1959 жылы Өзбекстан Ғылым Академиясы Қарақалпақстан филиалы ашылып, академик Марат Нурмухаммедовтың шақыртуымен кітапхана қорындағы араб тілінде жазылған ескі қолжазбаларды зерттеумен ғылым жолындағы белесіне аяқ басады. Араб, парсы, көне түркі тілдерінде хатқа түскен жазба ескерткіштерді зерделей отырып, қарақалпақ тілінің тарихы осы материалдар негізінде зерттелуі тиіс екендігін бар жан-тәнімен түсінеді. Коммунистік идеология үстемдік жасап тұрған сол дәуірде мұндай пікір ұйғарым жасай білуінің өзі үлкен ерлік пен батылдық еді. Ол – қарақалпақ халқы сауатсыз, қарақалпақ жазуы, жазба ескерткіштері болмаған деген пікірді жоққа шығарып, дәлелдеп бере алған ұлтжанды ғалым.

Х. Хамидов араб, парсы тілдерін жетік меңгергендігінің арқасында араб тілінде жазылған ортағасырлық еңбектерді зерттеген. Осы туралы өз естелігінде Өзбекстан халық батыры, Өзбекстан және Қарақалпақстан халық жазушысы Төлепберген Қайыпбергенов: «Адамзатта бір термин бар, неше тіл білсең – сонша адамсың. Х. Хамидов үшінші адамды біріктіре алды, бойындағы сол үшінші адам – араб тілінің маманы еді. Біздің бұрынғы тарихымыз, өткен өміріміз, біздің қателіктеріміз бен кемшіліктеріміз осы араб жазуларында көрініс тапқандықтан, ғалым Х. Хамидов үш ақылды біріктіріп, ғылым жолында академик дәрежесіне жетті», - деп жазды.

Х. Хамидов жастарға араб тілін үйрету үшін Қарақалпақ Мемлекеттік университетінде араб филологиясы кафедрасын ашып, 1990-1995 жылдары сол кафедраның меңгерушісі болып, шығыстанушы мамандар дайындауға да өз үлесін қосты.

Ол 1967 жылы филология ғылымдарының докторы, профессор Д.С. Насыровтың жетекшілігімен Түрікменстанның астанасы – Ашхабад қаласында «XVIII–XIX ғасырлардағы қарақалпақ заңдық құжаттарының тілі және оның қазіргі заман қарақалпақ әдеби тіліне қатысы» тақырыбында кандидаттық диссертациясын қорғады. Диссертациялық жұмысында Мәскеудегі Сыртқы істер министрлігі архивінен табылған, XVIII ғасырдың 40-жылдарындағы қарақалпақ билері мен дін уәкілдері атынан Ресей мемлекетінің басшыларына, шекара комиссиясы генерал-губернаторларына жазылған хаттарды, XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басында Әмударияның оң жағалаулары патшалық Ресейдің қол астына өткен соң жазылған 300-дей ресми іс-қағаздарын зерттеулерінің негізгі нысаны етіп алған.

Ол қарақалпақ тіл білімін ғана емес, қарақалпақ әдебиеті мен фольклоры теориясы және тарихы зерттеулерін 1960 жылдары бастады. «Әжінияз шығармаларының қолжазбасы», «Әжінияз шығармаларының жаңадан табылған қолжазба нұсқасы», «Бердақ шығармаларының қолжазбасы», «Бердақтың

«Шежіре» шығармасының нұсқалары», «Ежелгі түркі жазба ескерткіштері», «XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басында жазып алынған қарақалпақ дәстандарының нұсқалары» т.б. мақалалары тіл тарихы мен әдебиеттің мәселелерін зерттеуге арналды. Бұл еңбектерінде XX ғасырға дейінгі қарақалпақ әдебиетінің Шығыс әдебиетімен тарихы байланыстарын талдады.

Көне түркі ескерткіштерінің қазіргі қарақалпақ тілі және әдебиетімен генетикалық, көркемдік жақындықтарын «Орхон-Енисей», «Оғызнама», «Құтадғу білік», «Диуани лұғат ит-түрк», «Кодекс Куманикус» жазба ескерткіштерін зерттеу арқылы дәйектеп, ғылыми тұжырымдар жасады.

1974 жылы жарық көрген, 23 баспа табақтан тұратын «Қарақалпақ тілі тарихының очерктері» монографиясы жоғары оқу орындарына «Қарақалпақ тілі тарихы» пәні үшін алғашқы оқу құралы болды. Еңбек үлкен 5 бөлімнен тұрып, Орхон-Енисей жазба ескерткіштер тілінен бастап, XVIII-XIX ғасырлардағы қарақалпақ шайырларының тілін зерттеуді қамтыды. Әр бөлімде тақырыпқа байланысты фонетикалық, лексикалық, морфологиялық өзгешеліктерге талдау жасалған. Арада 46 жыл өтсе де, сол ескі кітап әлі де студенттер, зерттеушілер үшін өз құнын жоғалтпаған, таптырмас еңбек болып саналады.

1985 жылы «Ескі қарақалпақ тілінің жазба ескерткіштері» монографиясында XVIII-XIX ғасырларда араб әліппесімен жазылған ресми құжаттар, «Қобыланды» жыры мен Бердақтың «Шежіре» поэмасы қолжазба нұсқаларының кирилл әліппесіне транскрипцияланған мәтіндері берілген.

1986 жылы Х. Хамидовтың «Қарақалпақский язык XIX – начала XX вв. по данным письменных памятников» атты монографиясы орыс тілінде жарық көреді. Оған «XIX ғасырдың соңы – XX ғасырдың басындағы қарақалпақ тілі» тақырыбында 1990 жылы қорғаған докторлық диссертациясы негіз етіп алынған болатын. Академик Сабыр Камалов «Бұл жұмыс филология ғылымына ғана емес, тарих ғылымына да қосылған үлкен еңбек болды», - деп жоғары баға берді.

Х. Хамидовтың 1991 ж. «Шығыс тілдеріндегі жазба деректер және XIX ғасырдағы қарақалпақ шайырлары» монографиясында XIX ғасыр қарақалпақ әдебиетінің Шығыс тілдеріндегі (араб, парсы, көне түркі) жазба әдебиеттермен байланысы көрсетілген.

XIX ғасыр қарақалпақ шайырлары Күнхожа, Әжінияз, Бердақтың шығармашылығындағы Шығыс поэзиясына тән көркемдік-эстетикалық, тақырыптық, идеялық дәстүрлерді ашу үшін қарақалпақтар арасында кең тараған араб, парсы, ескі түркі тілдеріндегі жазба деректерді, Құранды, пайғамбар хадистерін, «Мұхтасар», «Қырық парыз», «Нұрнама» т.б. кітаптарды зерттеп, оларға мазмұны және тақырыптық семантикасы бойынша классификация жасайды. Күнхожа, Әжінияз, Бердақ, Өтеш шайырлардың шығармашылығындағы жазба деректердің орнын, маңыздылығын, шайыр және ойшыл болып жетілуін көрсетеді. «Шығыс тілдеріндегі жазба деректер және XIX ғасырдағы қарақалпақ шайырлары» еңбегінде қарақалпақ шайырларының өлеңдері мен Шығыс жазба деректеріндегі мәтіндерді бір-біріне салыстырып талдау жасайды және стильдік, формалық өзгешеліктері негізінде тақырыптық-идеялық ұқсастықтарын ашып береді.

Х. Хамидов «Едіге ибн Түкті Азиз қыссасы», «Дарабшах қыссасы» (Шәръяр), «Әлбанд Сона қыссасы», «Ғәриб Шахсанем қыссасы», «Юсуфбек уә Ахмадбек қыссасы», «Мансур қыссасы», т.б. жазба дастандарды өзгеше бағдарда зерттеген. Осы еңбектердегі тарихи деректерді, көркем мәтіндерді кешенді талдау арқылы XIX ғасырдағы қарақалпақ мәдени және әдеби орталығын, сол кезеңнің әдеби үрдістерін, әдеби байланыстар мен әсерлердің маңыздылығын көрсете білген. XIX ғасыр қарақалпақ әдебиетін зерттеу үшін әдебиеттің негізгі дерегі болған қарақалпақ жазуы, қарақалпақ жазба әдеби тілі, әдеби процестердің өзгешеліктері туралы мәліметтерге, қолжазбаларға текстологиялық терең түсінік беру қажеттігін айтады. Ол – қолжазбалармен жұмыс істеудің ғылыми үлгісін, механизмін мақалалары мен монографияларында түсіндіріп, келешек ғалымдарға нұсқа көрсетіп кеткен дана ғалым. Ол қолжазбалардың тек мазмұнын ғана емес, оның көлемі, мұқабасы, хаттың түрі, жағдайы, көшіруші адамның сауаттылық дәрежесі, қашан көшірілгені, қағаздың сорты, қағаздың жай-күйі, сияның түрі, т.б. бәріне мұқият көңіл бөлген және оның ғылым үшін аса қажетті компоненттер екенін баса айтып кеткен.

Оның 1995 жылы жарық көрген «Рукописное наследие Бердаха» еңбегі ақын шығармаларын терең ғылыми зерттеуге арналған. Зерттеуші Бердақ пен Әжінияздың араб графикасында жазылған қолжазба нұсқаларын халық арасынан іздеп жүріп жинап, оларды кирилл графикасына транскрипциялап, ғылыми талдау жасай білген. Академик Х. Хамидовтың ғылыми стилінің ерекшелігі мәтіндерді салыстыра талдап, мәліметтерге, деректерге сүйене білуінде болғандықтан, оның әрбір еңбегі өз құндылығын сақтай отырып, жоғары оқу орнының студенттері мен магистранттары, докторанттары және жалпы зерттеушілер үшін аса қажет.

Х. Хамидов «Өмір баспалдақтары» («Өмир мәнзиллери») деп аталатын 2007 жылы жарық көрген, 26 баспа табақтан тұратын кітабында «Көркем сөзді дамытуға әрбір шығармашылық адамы өзіндік ерекшелігімен үлес қосады, бірі шебер болса, бірі онша емес, онысының да, бұнысының да жазғандары келешек үшін сақталғаны және келешек ұрпаққа жеткізілгені абзал, себебі ол – өз дәуірінің естелігі» деп жазады. Ол – өлеңдерімен бірге әңгіме, повесть, роман жанрында да қалам тербеген жазушы. «Өз үйім» деп аталатын көлемді романы бар. Шығармаларын қарақалпақ және орыс тілдерінде жаза отырып, көркем шығармашылықпен және ғылыми жұмыспен қатар айналысты.

Х. Хамидов профессор Н.А. Баскаковпен жақын дос болған. Бұған олардың бір-біріне жазған хаттары мен докторлық диссертация қорғау күні Кеңесте сөйлеген сөздері куә бола алады. Н.А. Баскаковтың «Қарақалпақ тілі» кітабының III-IV томдарына Х. Хамидов жауапты редактор болған.

Академик Ж. Базарбаев: «Шынында да, Х. Хамидов уақытпен жарыса қимылдаған, сол уақыт ішінде үлкен табыс және абыройға ие болып, тарихта аты қалатындай еңбек жасаған ұлы тұлға», - деп бағалаған. Осы еңбектері үшін оған «Қарақалпақстанға еңбегі сіңген ғылым қызметкері» (1993) атағы беріліп, «Шухрат» медалі (1998) табысталды. Сонымен бірге ол Өзбекстан Ғылым Академиясының корреспондент мүшесі (1994) боп сайланып, Өзбекстан Республикасы Жоғары Кеңесінің депутаты (1995), Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесінің Дін істері бойынша жауапты басшысы (1999-2000), Өзбекстан Ғылым Академиясының мүшесі (2000), Бердақ атындағы Қарақалпақ Мемлекеттік университеті жанындағы «Қарақалпақ тілі және әдебиеті» бойынша докторлық диссертациялар қорғайтын Кеңестің төрағасы міндеттерін қосалқы атқарған қоғам қайраткері.

Ұстазым әр жүрекке жылу дарытып, нұр құятын ыстық ықылас, шын пейіл өмірдегі ізгіліктің қайнар көзі екенін ұғындырып, артына өшпес ғылыми мұрасын қалдырды. Ол қайсарлықты, батылдықты, шыншылдықты, жанашырлықты өзіне ту етіп ұстап, түркітану ғылымында өзіндік сара жол салып кетті. Ұстазымның «ғалым адам рухани жағынан үнемі өзін-өзі жетілдіріп отыруға тиіс, тек ақиқатқа жүгініп, ар, адалдық, адамгершілік қасиеттерін жоғары ұстай білуі тиіс» деген сөздері ешқашан жадымнан өшпейді. Академик Х. Хамидовтың аманат етіп қалдырған ғылыми мұралары түркі халықтарының руханиятымен бірге ұзақ жасайтыны сөзсіз.

Негізгі еңбектері

1. О языке каракалпакских присяг // Вестник КК ФАН УзССР. – 1966. – № 2. – С.67-75.
2. Язык юридических документов XVIII-XIX начала XX вв. и его отношение к современному каракалпакскому литературному языку. АКД. – Нукус – 1967. – 17 с.
3. Китаб-ат-идрак Ли-лисан-ал-атрак – памятник тюркской письменности XIVвека // Вестник КК ФАН УзССР. – 1968. – № 4. – С. 66 -70.
4. О старокаракалпакском письменном литературном языке //Вестник КК ФАН УзССР. – 1970. – № 2. – С. 56-59.
5. Енисей-Орхон жазба естеликleri тилинин каракалпақ тилине фонетика тарауындағы қатнасы // ӨзССРИА ҚҚФ Хабаршысы. – 1971. – № 1. – Б. 65-70.
6. XIII әсирдегі «Түркий-араб сөзлиги» //ӨзССРИА ҚҚФ Хабаршысы. – № 1971. – № 2. – Б. 91-94.
7. Орхон-Енисей жазба естеликleri тилинин каракалпақ тилине морфология тарауындағы қатнасы хаккында // ӨзССРИА ҚҚФ Хабаршысы. – 1972. – № 1. – Б. 60-65.
8. Махмуд Қашғарий хәм каракалпақ тилинин фонетикалык системасы //ӨзССРИА ҚҚФ Хабаршысы. – 1973. – № 1. – Б. 60-67.
9. Новые памятники каракалпакской письменности //Вестник КК ФАН УзССР. – 1973. – № 2. – С.73-100.
10. Қаракалпақ тили тарихының очеркleri. – Нөкис: Қаракалпақстан, 1974. – 359 б.
11. Об изучении письменных памятников каракалпакского языка дореволюционного периода // Советская тюркология. Баку. – 1979. – № 5. – С. 97-101.
12. Об отношении языка каракалпакских письменных памятников к диалектам // Вестник КК ФАН УзССР. – 1981. – № 1. – С.71-73.
13. О каракалпакском литературном языке дооктябрьского периода // Советская тюркология. Баку. – 1985 – № 2. – С. 66-74.
14. Ески каракалпақ тилинин жазба естеликleri. – Нөкис: Қаракалпақстан. – 1985. – 202 б.
15. Каракалпакский язык XIX в. – начала XX в. по данным письменных памятников. – Ташкент: Фан. – 1986. – 222 стр.

16. Қарақалпақ әдебиатының жақын хәм Орта шығыс әдебиатларыменен байланыслары хаққында //ӨзС-СРИА ҚҚФ Хабаршысы. – 1987. – № 3. – Б. 67-72.
17. Каракалпакский язык XIX – начала XX вв. По данным письменных памятников (фонетика, морфология, словообразование). АДД. – Ташкент, 1990. – 57 с.
18. Шығыс тиллериндеги жазба дәреклер хәм XIX әсирдеги қарақалпақ шайырлары. – Нөкис: Билим. – 1991. – 212 б.
19. Әжинияз. Таңламалы шығармалары. – Нөкис: Қарақалпақстан. –1994. –203 б.
20. Рукописное наследие Бердаха. – Нөкис: Билим. – 1995. – 229 б.
21. Фирдәусул-ықбал. Ески өзбек тилинен қарақалпақ тилине аударма (қолжазба). 1995.
22. Бердақ – руухый мәдиниятимыздың өреси // ӨзССРИА ҚҚБ Хабаршысы. – 1998. – № 6. – Б. 124-128.
23. Бердақ. Сайланды шығармалары.– Нөкис: Қарақалпақстан. – 1997.–196 б.
24. Қарақалпақ хәм қазақ тиллериндеги айырым сөзлердиң лексика-семантикалық өзгешеликлери (Ш. Кудьярова менен бирге) // ӨзССРИА ҚҚБ Хабаршысы. – 1999. – № 6. – Б. 95-98.
25. Рабғузий шығармасы тилиниң морфологиялық сыпаты хаққында // ӨзИИА ҚҚБ Хабаршысы. – 2001. – № 4. – 98-101 б.
26. Тасауыф (суфизм) хаққындағы мағлыматлардан // ӨзИИА ҚҚБ Хабаршысы. – 2001. – № 5. – Б. 88-89.
27. Түркий жазба естеликлеринде тил-билимге катынаслы сөзлер, ибаралар хам насыятлар хаққында (Қысса-сул-Анбтя материалларында) // ӨзИИА ҚҚБ Хабаршысы – 2001. – № 6. – Б. 70-73.
28. Өмир мәнзиллери. – Нөкис: Билим. – 2007. – 408 б.
29. Түркий филологияға кирисну. – Нөкис: «Полпред» баспаханасы. – 2007. – 170 б.
30. Түркий халықлары әдебиаты. – Нөкис: «Полпред» баспаханасы. – 2008. – 165 б.
31. Жәхән әдебиаты тарийхы. – Нөкис: «Полпред» баспаханасы. 2008. – 180 б.
32. Абай хәм XIX әсирдеги түркий жазба тили. // Әжинияз атындағы НМПИ илимий теориялық конференциясының материаллары. – Нөкис. – 2010. – Б. 12-19.
33. Илимге бағышланған өмир. – Нөкис: Миразиз, 2015. – 103 б.
34. Мунис, Агахий Фирдаус-ул-Ықбал (Хорезм хәм Қарақалпақстан тарийхынан материаллар). Арабша түп нұсқадан қарақалпақ тіліне ғылыми тұрғыдан аударма жасап, баспаға дайындау жұмыстарын Өзбекістан Республикасы Ғылымдар академиясының академиги Хүсниддин Хамидов орындады. – Нөкис: «Билим» баспасы. – 2019. – 385 б.

Sh.T. Kudyarova

*University of Foreign Languages and Business Career, Almaty, Kazakhstan
(E-mail: kudyarova.72@mail.ru)*

**To the 85th anniversary of the academician of the Academy
of Sciences of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philological Sciences,
Professor Khusniddin Khamidov**

Ш.Т. Кудьярова

*Университет иностранных языков и деловой карьеры, Алматы, Казахстан
(E-mail: kudyarova.72@mail.ru)*

**К 85-летнему юбилею академика АН Республики Узбекистан,
доктора филологических наук, профессора Хуснидина Хамидова**

Автор туралы мәлімет:

Кудьярова Шолпан Таубаевна, Ph.D, филология және журналистика кафедрасының меңгерушісі, Шет тілдері және іскерлік карьера университеті, Қазыбек би 168, Алматы, Қазақстан.

Information about author:

Kudyarova Sholpan Taubaevna, Ph.D., Head of the Department of Philology and Journalism, University of Foreign Languages and Business Career, 168 Kazibek bi, Almaty, Kazakhstan.

Сведения об авторе:

Кудьярова Шолпан Таубаевна, Ph.D., заведующая кафедры филологии и журналистики, Университет иностранных языков и деловой карьеры, ул. Казыбек би, 168, Алматы, Казахстан.

PUBLICATION ETHICS

For authors:

Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

The author(s) should provide a cover letter with the article to the journal editors.

Requirements for provided articles.

The article

- must be issued according to the requirements of the editorial board;
- at the time of sending the article should not be published or be pending in another edition; • must contain original research results;
- must include the results only of the author work / team of authors (the inclusion of other persons is unacceptable); It is assumed that at the time of sending the article, all authors agree with the publication in this journal and do not object to the order of indication of the authors in the article;
- should include in the list of citations only those peer-reviewed sources that were actually used in the course of the study;
- should indicate all sources used (including the work of the author / team of authors).

For reviewers:

- all articles received for review must be viewed as a confidential document. A peer reviewer has no right to use unpublished article materials in his own research. The reviewer may send material to third parties only with the permission of the editor-in-chief;
- according to the journal review policy, the journal uses a one-sided "blind" review procedure, when the authors' data are known to the reviewer. In this connection, the object of reviewing should be the results of the obtained research, and not the author/team of authors. Expert opinion should not depend on the gender, nationality, religion and other personal qualities of the author / team of authors;
- the reviewer needs to submit an objective work assessment to the editor, if necessary, suggest options for improving the submitted material;
- the reviewer must refuse to review the material, notifying the editor if he/she is not a specialist in the subject matter of the material;

For editors:

Editor-in-Chief and members of the editorial board undertake

- pay special attention to the qualitative composition of articles;
- in determining who is responsible for the article, make his reasoned decision by agreement (or disagreement) with the reviewers' decisions on the article;
- participate in meetings of the journal editorial board, make decisions on determining the content of journal issues. Editor-in-Chief;
- identifies two reviewers who are not members of the journal editorial board (scientists or specialists in relevant topics) for each article that has passed the initial review for compliance with technical requirements;
- on the basis of peer-reviews and the conclusion of the responsible member of the editorial board, makes the final decision on the publication of the received material. The decision of the editor-in-chief is brought up for discussion by the editorial board;
- In his/her decision, the Editor-in-Chief is guided solely by scientific considerations and compliance with publishing standards. The decision of the Editor-in-Chief and the editorial board should not depend on the gender, nationality, religion and other personal qualities of the author/ team of authors; Open Access Policy The journal 's articles are directly accessible to all, based on the principle that free open access to research results increases universal knowledge.

ЖАРИЯЛАУ ЭТИКАСЫ

Авторлар үшін:

Авторлардың мақалаларды редакцияға жолдауы сол мақалалардың журналда басылуына және кез келген тілде қайта басылуына Шығарушының, яғни Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің құқығы бар екендігіне келісімін білдіреді. Жұмыстың мәтінін журналда жариялауға жолдау арқылы авторлар өздері туралы мәліметтің дұрыстығына, қолжазбада плагиаттың және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық мәтін сілтемелері кесте, схема және суретті сызбалар тиісінше рәсімделгеніне кепілдік береді.

Мақала жолданған сәтте авторларосы журналда жариялануға келісімін берген және авторлардың көрсетілген ретіне қарсы емес деген ұйғарым жасалады.

Редакция мақаланың түпнұсқалық сипатын % (ұсынылатын процент – 60) өлшемінде анықтау үшін қолжетімді антиплагиат жүйелеріне сүйене отырып, талапқа сай рәсімделмеген мақалаларды себебін түсіндіріп жатпастан жарамсыз деп тану құқығын өзінде қалдырады.

Жолданған мақалаға қойылатын талаптар.

Мақала:

- безендіруге қойылған талаптарға сәйкес рәсімделуі;
- бұрын жарық көрмеген болуы немесе басқа басылымдардың қарауында жатпауы; • автордың/авторлардың тек өзіндік зерттеу нәтижелерін ғана қамтуы;
- тиісті мәселе бойынша әртүрлі елдер зерттеушілерінің ғылыми еңбектеріне шолу жасауы, индекстелетін журналдар авторларының жарияланымдарына, осы журналдың бұрынғы шығарылымдарындағы мақалаларға сілтемелер беруі.

Автор/авторлар жүгінген әдебиеттер тізіміне тек мақалада пайдаланылған дереккөздер енгізілуі және мәтінде оларға міндетті түрде сілтемелер жасалуы тиіс.

Рецензенттер үшін:

• рецензияға қабылданған әр мақала құпия құжат ретінде қарастырылуы тиіс. Рецензенттің жарияланбаған мақала материалдарын өз зерттеуінде пайдалану құқығы жоқ. Рецензент қолжазбаны бас редактордың рұқсатымен ғана үшінші тұлғаға жіберуі мүмкін;

• журналдың рецензиялау саясатына орай, авторлар туралы деректер рецензентке мәлім болған жағдайда, журнал біржақты «жабық» рецензия процедурасын қолданады. Осыған байланысты, рецензия нысаны автор/авторлар емес, зерттеулерден алынған нәтижелер болуы тиіс. Сараптамалық қорытынды автордың/авторлардың гендерлік, ұлттық, діни ұстанымдарына және басқа жеке деректеріне тәуелді болмауы қажет;

• рецензент р мақала туралы объективті пікірін және, қажет болған жағдайда, мақаланы жетілдіру ұсыныстарын беруі тиіс;

• рецензент зерттеу саласының маманы болмаса, бұл жөнінде редакциялық алқаны хабардар етіп, мақалаға пікір беруден бас тартуы керек.

Редакторлар үшін:

Бас редактор және редакция алқасының мүшелері

• жарияланатын мақалалардың сапалық құрамына ерекше көңіл бөлуі;

• мақалаға жауапты болып бекітілген жағдайда, рецензенттің/сарапшының пікірімен келісетіндігі (немесе келіспейтіндігі) жайында негізді шешімін ортаға салуы;

• редакция алқасының отырыстарына қатысуы, журнал мазмұнын анықтайтын шешім қабылдауда өз ұстанымын білдіруі;

• техникалық талаптарға сәйкестікке қатысты бастапқы іріктеуден өткен мақалаға редакция алқасы құрамынан жауапты адамды және редакция алқасы құрамына кірмейтін (тиісті сала бойынша ғалым немесе маман) екі рецензентті тағайындауы;

• рецензенттердің пікірлері мен редакция алқасының жауапты мүшесінің қорытынды пікірлері негізінде мақаланы жариялау (немесе жаратпай тастау) туралы ақырғы шешім қабылдауы;

• шешім қабылдауда тек ғылыми мүддені алға қоюы және мақаланың баспа стандарттарына сәйкестігін басшылыққа алуы тиіс.

ПУБЛИКАЦИОННАЯ ЭТИКА

Для авторов:

Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех ссылок в тексте, таблиц, схем и иллюстраций.

Предполагается, что на момент отправки статьи авторы согласны с публикацией в данном журнале и не возражают против указанного порядка авторов статей.

Редакция оставляет за собой право проверки статьи на % оригинальности (рекомендуемый процент 60) по доступным системам проверки на антиплагиат и отклонения статей, не соответствующим оформлению без объяснения причин.

Требования к предоставляемым статьям

Статья должна:

- быть представлена согласно требованиям к их оформлению;
- быть ранее не опубликованной или не находящейся на рассмотрении в других изданиях;
- содержать только результаты оригинальных исследований автора/авторов;
- включать обзоры научных трудов исследователей разных стран по аналогичной проблеме, ссылки на публикации авторов в индексируемых журналах, на статьи в предыдущих выпусках данного журнала.

Авторам следует указывать в списке литературы только те источники, которые были использованы в статье, с обязательным цитированием их в тексте

Для рецензентов:

• каждая статья, принятая к рецензии, должна рассматриваться как секретный документ. Рецензент не имеет права использовать материалы неопубликованных статей своих исследований. Рецензент может выслать материал третьим лицам только с согласия главного редактора;

• согласно своей рецензионной политике, если все сведения об авторах известны рецензенту, то журнал использует процедуру односторонней политики «закрытого» рецензирования. В связи с этим объектом рецензирования должны стать полученные результаты исследований, а не автор/авторы. Экспертное заключение не должно зависеть от гендерной, национальной, религиозной принадлежности и других персональных данных автор/авторов.

- рецензент должен давать объективную оценку статьи, а в случае необходимости, дать рекомендации по доработке статьи;
- если рецензент не является специалистом в данной сфере исследования, то должен информировать об этом редакционную коллегию и отказаться от рецензирования статьи.

Главный редактор и члены редакционной коллегии должны

- обращать особое внимание на качественный состав статей;
- при определении ответственным за статью, выносить свое обоснованное решение по согласию (или не согласию) с заключением рецензента/эксперта;
- участвовать в заседаниях редакционной коллегии, высказывать свою позицию в принятии решений по содержанию журнала;
- назначить ответственного за статью, прошедшую первичный отбор по соответствию техническим требованиям, из состава редакционной коллегии и двух рецензентов, не входящих в состав редакционной коллегии журнала (ученых или специалистов по соответствующей тематике);
- принять окончательное решение о публикации (или отклонении) статьи на основе отзывов рецензентов и заключения ответственного члена редакционной коллегии;
- при принятии решения о публикации (или отклонении) статьи руководствоваться исключительно научными соображениями и соответствием издательским стандартам

REQUIREMENTS FOR THE ARTICLE DESIGN

1. Authors wishing to publish in the journal must send their articles to the following email address: turkicjournal@gmail.com

2. Languages of publications: Kazakh, English, Russian.

3. The volume of the article – 7-15 pages.

4. Scheme of articles construction:

- Full name of the author/authors, center alignment, bold lower-case letters.

- Place of work, city, country; center alignment, timid.

- Article title-centered, without indentation, bold lowercase letters.

- Abstract (100-200 words). Keywords (5-10 words) in the language of the article.

- Text of article

- Reference (in the language of the article) and in English.

- Abstract and keywords in two other languages (authors from near and far abroad can provide this data in English and Russian, and they are translated into Kazakh by the editorial Board of the journal).

- Information about the author at the end of the article is given in three languages (English, Kazakh, Russian): Full name, academic degree, academic title, position, university name, address, city, country.

5. Use the Microsoft Word editor for Windows to type text, formulas, and tables. Text editor parameters: margins-2 cm on all sides; width alignment; font-Times New Roman, size-12; line spacing-1.15; paragraph indent-1 cm; page orientation-book.

6. References in the text to the corresponding source from the list of references are made in square brackets, for example: [1, p. 277]. The font of the list itself is Times New Roman, size-10, the first line of the paragraph-with a protrusion of 0.5 cm, width alignment with hyphenation.

7. The list of references is provided in two versions: 1) as cited in the language of the article; 2) Latin transliteration, in which the English translation is given in square brackets (see sample: References).

8. Requirements apply to scientific reviews, reviews, and personalities.

9. **The article should be thoroughly checked for spelling and syntax errors and technical design. Articles that do not meet the technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has not been accepted for publication.**

A sample of an article

IRSTI 03.91.03 (defined by the link <http://grnti.ru/>)

V.V. Trepavlov

Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Moscow, Russian Federation

(E-mail: trepavlov@yandex.ru)

Edigü at the head of the Golden Horde: the experience of his Chagatai emigration

Abstract: In the second half of the 14th century in the ulus Khanates of the former Mongol Empire happened fading Chinggisid ruling dynasties' charisma has ebbed. The real power found itself in the hands of powerful representatives of Turkic tribal aristocracy. The most striking example of degradation of Chinggisids' royal prerogatives was sovereignty of Timur in the Chagatai Ulus. The article shows how

Mangyt Edigü Beq, during his long stay at the Timur's court, was inspired by this example and embodied the basic principles of his rule in the Golden Horde. For two decades Edigü handed the throne to his henchmen, and under all of them he was the chief lord (beqlerbegi). Furthermore, close contacts with the theologians of the environment of Timur formed the spiritual guidance of Edigü that manifested later in his campaign of Islamization of the Golden Horde nomads. **[100-200 words]**

Keywords: Edigü, Timur, Golden Horde, Chinggisids, beqlerbegi **[5-7 words/word combinations]**

MAIN TEXT OF THE ARTICLE

The main text of the article should contain the following structural elements:

- Introduction
- Materials and research methods
- The degree of research of the topic
- Analysis

- Results
- Conclusion

Литература

(образец оформления)

1. Manz B.F. The Rise and Rule of Tamerlane. – Cambridge: Cambridge univ. press, 1989. – 240 p. – **книга на английском языке**
2. Камалов С.К. О географических названиях в эпосе «Эдиге» // Историко-географические аспекты развития Ногайской Орды. – Махачкала: Наука, 1993. – С. 132–134. – **статья в научном сборнике.**
3. Улус Джучи (Золотая Орда). XIII – середина XV в. – Казань: Институт истории АН РТ, 2009. – 1056 с. – **коллективная монография.**
4. Аничкин Л.К. Золотоордынское наследие // Материалы второй Международной научной конференции «Политическая и социально-экономическая история Золотой Орды», посвященной памяти М. А. Усманова. Казань, 29–30 марта 2011 г. – Казань: ООО «Фолиант», Институт истории им. Ш. Марджани АН РТ, 2011. – 368 с. – **материалы конференции.**
5. Мухаметов Ф.Ф. Монгольская «Яса» и ее роль в системе общественных отношений империи Чингисхана // Вопросы истории. - 2007. -Т. 11. - № 5. - С. 150-155. – **статья в журнале.**
6. Малышев А.Б. Христианство в истории Золотой Орды: диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук: защищена: 22.01.02 – Саратов: Наука, 2000. – 181 с. – **диссертационная работа.**
7. Сабитов Ж.М. Золотая Орда – «падчерица» казахстанской историографии. // Молодой ученый. -2015. -Т. 104. -№ 24. -С. 842-851. [Электронный ресурс] – URL: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (дата обращения: 07.09.2020). – **электронный источник.**
8. Логунова Г.В. Русь и Золотая Орда: проблема взаимовлияния: учеб.пособие. – Иркутск: Изд-во ИГУ, 2014. – 110 с. – **учебное пособие.**
9. Алим Дж. Золотая Орда: наследники великого ханства//Газета «Комсомольская правда». -№145. -2020. -1 апреля. – С.7-8.– **газетная статья.**

Reference

(design of sample)

1. Manz B.F. The Rise and Rule of Tamerlane. Cambridge; New York; Port Chester; Melbourne; Sydney, Cambridge univ. press, 1989. 240 p. – **book.**
2. Kamalov S.K. O geograficheskikh nazvaniyakh v epose «Edige» [About place names in the epic «Edige»], Istoriko-geograficheskie aspekty razvitiya Nogajskoj Ordy [Historical and geographical aspects of the development of the Nogai Horde] (Nauka, Mahachkala, 1993, P. 132–134). [in Russian]. – **article in a scientific collection.**
3. Ulus Dzhuchi (Zolotaya Orda). XIII – seredina XV v. [Ulus Jochi (Golden Horde). CHII - middle of SWR c.] (Institute of History of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, Kazan', 2009, 1056 p.). [in Russian]. – **collective monograph.**
4. Anichkin L.K. Zolotoordynskoe nasledie. Vypusk 2. Materialy vtoroj Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii «Politicheskaya i social'no-ekonomicheskaya istoriya Zolotoj Ordy», posvyashchennoj pamyati M.A. Usmanova [Golden Horde heritage. Issue 2. Materials of the Second International Scientific Conference «Political and Socio-Economic History of the Golden Horde»]. Kazan, March 29-30, 2011. Kazan': LLC «Foliant», Institute of History. Sh. Mardzhani AS RT. 2011, 368 p. – **conference materials.**
5. Muhametov F.F. Mongol'skaya «YASA» i ee rol' v sisteme obshchestvennyh otnoshenij imperii CHingiskhana [Mongolian «YASA» and its role in the system of public relations of the empire of Genghis Khan], Voprosy istorii[history issues], 11(5), 150-155 (2007) – **Journal article.**
6. Malyshev A.B. Hristianstvo v istorii Zolotoj Ordy. Dissertaciya na soiskanie uchenoj stepeni kandidata istoricheskikh nauk [Christianity in the history of the Golden Horde. Dissertation for the degree of candidate of historical sciences]. Protected: 01/22/02 Saratov: Nauka, 2000, 181 p. [in Russian]. – **dissertation.**
7. Sabitov, ZH. M. Zolotaya Orda – «padcherica» kazahstanskoj istoriografii [Holden Horde - «stepdaughter» of Kazakhstani historiography], Molodoj uchenyj[Young scientist], 24 (104), 842-851 (2015). [Electronic resource]. Available at: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (Accessed: 7.09.2020). [in Russian]. – **electronic source.**

8. Logunova G.V. Rus' i Zolotaya Orda: problema vzaimovliyaniya : ucheb.posobie. [Rus and the Golden Horde: the problem of mutual influence: textbook]. (Izd-vo IGU, Irkutsk, 2014, 110 p.). – **tutorial**.

9. Alim Dzh. Zolotaya Orda: nasledniki velikogo hanstva [Golden Horde: heirs of the great khanate]. Newspaper “Komsomol'skaya pravda”. №145. 2020. April. P.7-8, Almaty. – **newspaper article**.

В.В. Трепавлов

Ресей ғылым Академиясы Ресей тарихы институты, Мәскеу, Ресей Федерациясы

Алтын Орда басындағы Едіге: шағатай эмиграциясының тәжірибесі

Аннотация: XIV ғ. екінші жартысында бұрынғы Моңғол империясының ұлыстық хандықтарында билік құрған Шыңғыс әулеттерінің қуаты әлсірей бастады. Билік шын мәнінде түркілік ру-тайпа ақсүйектерінің тегеурінді өкілдерінің қолдарына көшті. Шағатай ұлысында Темірдің толық әмірін жүргізуі шынғыстекті монархтардың тозғынға ұшырауының ең айқын көрінісі болды. Мақалада маңғыт бегі Едігенің Темір сарайында ұзақ уақыт болуы арқасында осы мысалдан үлгі алып, оның негізгі қағидаларын Алтын Орданы басқаруы барысында іске жаратқаны көрсетіледі. Екі онжылдық бойына Едіге хан тағын өзі қалаған адамдарға ұсына отырып, олардың бас бегі боп саналды. Оның үстіне, Темірдің айналасындағы дін ғұламаларымен тығыз араласуы нәтижесінде Едіге өзінің рухани бағдарларын қалыптастырып, кейіннен онысын Алтын Орда көшпелілерін мұсылмандық жолына бұру әрекеттері кезінде пайдаланды... [100-200 сөз]

Ключевые слова: Едіге, Темір, Алтын Орда, шынғыстектілер, бектербегі [5-7 сөз/сөз тіркесі]

В.В. Трепавлов

Институт Российской истории Российской Академии наук, Москва, Российская Федерация

Едыгей во главе Золотой Орды: опыт чагатайской эмиграции

Аннотация: Во второй половине XIV в. в улусных ханствах бывшей Монгольской империи происходило угасание харизмы правящих чингисидских династий. Реальная власть оказывалась в руках могущественных представителей тюркской родоплеменной аристократии. Самым ярким примером деградации царственных прерогатив монархов-чингисидов было полновластие Тимура в Чагатайском улусе. В статье показано, как мангытский бек Едыгей во время своего долгого пребывания при дворе Тимура вдохновился этим примером и воплотил основные принципы его правления в Золотой Орде. На протяжении двух десятилетий Едыгей вручал ханский трон своим избранникам, при которых состоял главным беком. Кроме того, тесные контакты с богословами из окружения Тимура сформировали духовные ориентиры Едыгея, что позднее проявилось в развернутой им кампании по исламизации кочевников Золотой Орды... [100-200 слов]

Ключевые слова: Едыгей, Тимур, Золотая Орда, Чингисиды, беклербек [5-7 слов/словосочетаний]

Information about author:

Trepavlov Vadim Vinserovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Head of the Center for the History of the Peoples of Russia and Interethnic Relations, Dm. Ulyanova, 19, Moscow, Russian Federation.

Автор туралы мәлімет:

Трепавлов Вадим Винсерович, тарих ғылымдарының докторы, профессор, РФА Ресей тарихы институтының бас ғылыми қызметкері, Ресей халықтары тарихы және этносаралық қатынас орталығының жетекшісі, Дм.Ульянов, 19, Мәскеу, Ресей Федерациясы.

Сведения об авторе:

Трепавлов Вадим Винсерович, доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института российской истории РАН, руководитель Центра истории народов России и межэтнических отношений, Дм.Ульянова, 19, Москва, Российская Федерация.

МАҚАЛАНЫ БЕЗЕНДІРУГЕ ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

1. Журналда жарияланғысы келетін авторлар өз мақалаларын turkicstudies@gmail.com электрондық мекенжайына жіберуі тиіс.
2. Жарияланым тілі: қазақ, ағылшын, орыс.
3. Мақаланың көлемі – 7-15 бет.
4. Мақала мәтіні келесі тәртіп бойынша рәсімделеді:
 - Автордың/авторлардың аты-жөні, ортасында туралау, қалың кіші әріптер.
 - Жұмыс орны, қаласы, елі; ортасында туралау, курсивті қаріп.
 - Мақаланың атауы – ортасында, шегініссіз, қалың кіші әріптер.
 - Аннотация (100-200 сөз). Мақала тіліндегі кілт сөздер (5-10 сөз).
 - Мақала мәтіні.....
 - Әдебиеттер тізімі (мақала тілінде) және ағылшын тілінде.
 - Аннотация және кілт сөздер басқа екі тілде (таяу және алыс шетел авторлары бұл деректерді ағылшын және орыс тілдерінде бере алады, қазақ тіліне журналдың редакциясы аударады).
 - Мақала соңында автор туралы ақпарат үш тілде (қазақ, ағылшын, орыс): аты-жөні (толық), ғылыми дәрежесі, ғылыми атағы, лауазымы, ЖОО (ғылыми ұйым) атауы, мекен-жайы, қаласы, елі.
5. Мәтінді, формулаларды және кестелерді теру үшін Windows жүйесіне арналған Microsoft Word редакторы пайдаланылады. Мәтін редакторының параметрлері: барлық шеті – 2 см; ені бойынша теңестіріледі; қарпі – Times New Roman, өлшемі – 12; жоларалық интервал – 1,15; абзацтық шегініс – 1 см; беттің кескіні – кітап үлгісінде.
6. Мәтіндегі әдебиеттерге ретіне қарай жасалған сілтемелер шаршы жақша арқылы рәсімделеді, мысалы: [1, 277 б.]. Тізімнің қарпі – Times New Roman, өлшемі – 10, абзацтың алғашқы тармақ шегерімі – 0,5 см, жолдан жолға көшу арқылы ені бойынша теңестіріледі.
7. Әдебиеттер тізімі екі үлгіде: 1) мақала тілінде дәйексөздердің берілуіне қарай; 2) латын транслитерациясы, оның шеңберінде шаршы жақша ішінде ағылшын тіліне аударма ұсынылады (*мақаланы рәсімдеу үлгісін қараңыз*).
8. Талаптар шолуларға, рецензияларға және есімнамаларға қатысты қолданылады.
9. **Қолжазба орфографиялық және синтаксистік қателердің болмауы мен техникалық безендіру тұрғысынан мұқият тексерілуі тиіс. Техникалық талаптарға сай келмейтін мақалалар пысықтауға қайтарылады. Пысықтауға қайтару қолжазба жариялануға қабылданған жоқ дегенді білдірмейді.**

Мақаланы безендіру үлгісі

FTAMP 03.91.03 (мына сілтеме бойынша анықталады: <http://grnti.ru/>)

В.В.Трепавлов

Ресей ғылым Академиясы Ресей тарихы институты, Мәскеу, Ресей Федерациясы

Алтын Орда басындағы Едіге: шағатай эмиграциясының тәжірибесі

Аннотация: XIV ғ. екінші жартысында бұрынғы Моңғол империясының ұлыстық хандықтарында билік құрған Шыңғыс әулеттерінің қуаты әлсірей бастады. Билік шын мәнінде түркілік ру-тайпа ақсүйектерінің тегеурінді өкілдерінің қолдарына көшті. Шағатай ұлысында Темірдің толық өмірін жүргізуі шыңғыстекті монархтардың тозғынға ұшырауының ең айқын көрінісі болды. Мақалада маңғыт бегі Едігенің Темір сарайында ұзақ уақыт болуы арқасында осы мысалдан үлгі алып, оның негізгі қағидаларын Алтын Орданы басқаруы барысында іске жаратқаны көрсетіледі. Екі онжылдық бойына Едіге хан тағын өзі қалаған адамдарға ұсына отырып, олардың бас бегі боп саналды. Оның үстіне, Темірдің айналасындағы дін ғұламаларымен тығыз араласуы нәтижесінде Едіге өзінің рухани бағдарларын қалыптастырып, кейіннен онысын Алтын Орда көшпелілерін мұсылмандық жолына бұру әрекеттері кезінде пайдаланды... [100-200 сөз]

Ключевые слова: Едіге, Темір, Алтын Орда, шыңғыстектілер, бектербегі [5-7 сөз/сөз тіркесі]

МАҚАЛАНЫҢ НЕГІЗГІ МӘТІНІ

Мақаланың негізгі мәтінінде келесі құрылымдық элементтер болуы керек:

- Кіріспе
- Материалдар және зерттеу әдістері

- Тақырыптың зерттелу дәрежесі
- Талдау
- Нәтижелер
- Қорытынды

Әдебиет

(безендіру үлгісі)

1. Manz B.F. Тамерланның өрлеуі мен ережесі. – Кембридж: Нью-Йорк; Порт Честер; Мельбурн; Сидней; Кембридж университетінің баспасы, 1989. – 240 б. – **ағылшын тіліндегі кітап**
2. Камалов С.Қ. «Едіге» эпосындағы географиялық атаулар туралы // Ноғай Ордасы дамуының тарихи-географиялық аспектілері. – Махачкала: Ғылым, 1993. – 132–134 б. – **ғылыми жинақтағы мақала.**
3. Жошы Ұлысы (Алтын Орда). XIII-XV ғасырдың ортасы. – Қазан: Татарстан Республикасы Ғылым академиясының Тарих институты, 2009. – 1056 б. – **ұжымдық монография.**
4. Аничкин Л.К. Алтын Орда мұрасы // М.А.Усмановты еске алуға арналған «Алтын Орданың саяси және әлеуметтік-экономикалық тарихы» атты екінші Халықаралық ғылыми конференция материалдары. Қазан, 29-30 наурыз, 2011 жыл. – Қазан: «Фолиант» ООО, ТР ҒА Ш.Маржани атындағы Тарих институты, 2011. – 368 б. – **конференция материалдары.**
5. Мұхаметов Ф.Ф. Моңғолша «Яса» және оның Шыңғыс хан империясының қоғамдық қатынастар жүйесіндегі рөлі // Тарих мәселелері. – 2007. – Т. 11. - № 5. – Б. 150-155. – **Журнал мақаласы.**
6. Малышев А.Б. Алтын Орда тарихындағы христиан діні: тарих ғылымдарының кандидаты дәрежесін алу үшін қорғалған диссертация: 01.22.02. – Саратов: Ғылым, 2000. – 181 б. – **диссертация.**
7. Сабитов Ж.М. Алтын Орда - қазақстандық тарихнаманың «өгей перзенті». // Жас ғалым. – 2015. – Т. 104. - № 24. – Б. 842-851. [Электрондық ресурс] - URL: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (кіру күні: 09.07.2020). – **электрондық ақпарат көзі.**
8. Логунова Г.В. Ресей және Алтын Орда: өзара ықпал мәселесі: оқу құралы. – Иркутск: ИМУ баспасы, 2014. – 110 б. – **оқулық.**
9. Алим Дж. Алтын Орда: ұлы хандықтың мұрагерлері // «Комсомольская правда» газеті. – №145. -2020. – 1 сәуір. – Б.7-8.– **газет мақаласы.**

Reference

(design of sample)

1. Manz B.F. The Rise and Rule of Tamerlane. Cambridge; New York; Port Chester; Melbourne; Sydney, Cambridge univ. press, 1989. 240 p. – **book.**
2. Kamalov S.K. O geograficheskikh nazvaniyah v epose «Edige» [About place names in the epic «Edige»], Istoriko-geograficheskie aspekty razvitiya Nogajskoj Ordy [Historical and geographical aspects of the development of the Nogai Horde] (Nauka, Mahachkala, 1993, P. 132–134). [in Russian]. – **article in a scientific collection.**
3. Ulus Dzhuchi (Zolotaya Orda). XIII – seredina XV v. [Ulus Jochi (Golden Horde). CHII - middle of SWR c.] (Institute of History of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, Kazan', 2009, 1056 p.). [in Russian]. – **collective monograph.**
4. Anichkin L.K. Zolotoordynskoe nasledie. Vypusk 2. Materialy vtoroj Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii «Politicheskaya i social'no-ekonomicheskaya istoriya Zolotoj Ordy», posvyashchennoj pamyati M.A. Usmanova [Golden Horde heritage. Issue 2. Materials of the Second International Scientific Conference «Political and Socio-Economic History of the Golden Horde»]. Kazan, March 29-30, 2011. Kazan': LLC «Foliant», Institute of History. Sh. Mardzhani AS RT. 2011, 368 p. – **conference materials.**
5. Muhametov F.F. Mongol'skaya «YASA» i ee rol' v sisteme obshchestvennyh otnoshenij imperii CHingiskhana [Mongolian «YASA» and its role in the system of public relations of the empire of Genghis Khan], Voprosy istorii[history issues], 11(5), 150-155 (2007) – **Journal article.**
6. Malyshev A.B. Hristianstvo v istorii Zolotoj Ordy. Dissertaciya na soiskanie uchenoj stepeni kandidata istoricheskikh nauk [Christianity in the history of the Golden Horde. Dissertation for the degree of candidate of historical sciences]. Protected: 01/22/02 Saratov: Nauka, 2000, 181 p. [in Russian]. – **dissertation.**
7. Sabitov, ZH. M. Zolotaya Orda – «padcherica» kazahstanskoy istoriografii [Holden Horde - «stepdaughter» of Kazakhstan historiography], Molodoj uchenyj[Young scientist], 24 (104), 842-851 (2015). [Electronic resource]. Available at: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (Accessed: 7.09.2020). [in Russian]. – **electronic source.**

8. Logunova G.V. Rus' i Zolotaya Orda: problema vzaimovliyaniya : ucheb.posobie. [Rus and the Golden Horde: the problem of mutual influence: textbook]. (Izd-vo IGU, Irkutsk, 2014, 110 p.). – **tutorial**.

9. Alim Dzh. Zolotaya Orda: nasledniki velikogo hanstva [Golden Horde: heirs of the great khanate]. Newspaper “Komsomol'skaya pravda”. №145. 2020. April. P.7-8, Almaty. – **newspaper article**.

V.V. Trepavlov

*Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Moscow, Russian Federation
(E-mail: trepavlov@yandex.ru)*

Edigü at the head of the Golden Horde: the experience of his Chagatai emigration

Abstract: In the second half of the 14th century in the ulus Khanates of the former Mongol Empire happened fading Chinggisid ruling dynasties' charisma has ebbed. The real power found itself in the hands of powerful representatives of Turkic tribal aristocracy. The most striking example of degradation of Chinggisids' royal prerogatives was sovereignty of Timur in the Chagatai Ulus. The article shows how

Mangyt Edigü Beq, during his long stay at the Timur's court, was inspired by this example and embodied the basic principles of his rule in the Golden Horde. For two decades Edigü handed the throne to his henchmen, and under all of them he was the chief lord (beqlerbegi). Furthermore, close contacts with the theologians of the environment of Timur formed the spiritual guidance of Edigü that manifested later in his campaign of Islamization of the Golden Horde nomads. **[100-200 words]**

Keywords: Edigü, Timur, Golden Horde, Chinggisids, beqlerbegi **[5-7 words/word combinations]**

В.В. Трепавлов

Институт Российской истории Российской Академии наук, Москва, Российская Федерация

Едыгей во главе Золотой Орды: опыт чагатайской эмиграции

Аннотация: Во второй половине XIV в. в улусных ханствах бывшей Монгольской империи происходило угасание харизмы правящих чингисидских династий. Реальная власть оказывалась в руках могущественных представителей тюркской родоплеменной аристократии. Самым ярким примером деградации царственных prerogatives монархов-чингисидов было полновластие Тимура в Чагатайском улусе. В статье показано, как мангытский бек Едыгей во время своего долгого пребывания при дворе Тимура вдохновился этим примером и воплотил основные принципы его правления в Золотой Орде. На протяжении двух десятилетий Едыгей вручал ханский трон своим избранникам, при которых состоял главным беком. Кроме того, тесные контакты с богословами из окружения Тимура сформировали духовные ориентиры Едыгея, что позднее проявилось в развернутой им кампании по исламизации кочевников Золотой Орды... **[100-200 слов]**

Ключевые слова: Едыгей, Тимур, Золотая Орда, Чингисиды, беклербек **[5-7 слов/словосочетаний]**

Автор туралы мәлімет:

Трепавлов Вадим Винсерович, тарих ғылымдарының докторы, профессор, РФА Ресей тарихы институтының бас ғылыми қызметкері, Ресей халықтары тарихы және этносаралық қатынас орталығының жетекшісі, Дм.Ульянов, 19, Мәскеу, Ресей Федерациясы.

Information about author:

Trepavlov Vadim Vinserovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Head of the Center for the History of the Peoples of Russia and Interethnic Relations, Dm. Ulyanova, 19, Moscow, Russian Federation.

Сведения об авторе:

Трепавлов Вадим Винсерович, доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института российской истории РАН, руководитель Центра истории народов России и межэтнических отношений, Дм.Ульянова, 19, Москва, Российская Федерация.

ТРЕБОВАНИЯ К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЬИ

1. Авторы, желающие опубликоваться в журнале, должны отправлять статьи на электронный адрес: turkicjournal@gmail.com
2. Язык публикаций: казахский, английский, русский.
3. Объем статьи – 7-15 страниц.
4. Статья оформляется в следующем порядке:
 - Ф.И.О. автора/авторов, выравнивание по центру, жирные строчные буквы.
 - Место работы, город, страна; выравнивание по центру, курсив
 - Название статьи – по центру, без отступа, жирные строчные буквы.
 - Аннотация (100-200 слов). Ключевые слова (5-10 слов) на языке статьи.
 - Текст статьи
 - Литература (на языке статьи) и Reference на английском языке.
 - Аннотация и ключевые слова на двух других языках (авторы из ближнего и дальнего зарубежья эти данные могут дать на английском и русском языках, на казахский язык переводятся редакцией журнала).
 - Информация об авторе в конце статьи дается на трех языках (русском, казахском, английском): Ф.И.О. (полностью), ученая степень, ученое звание, должность, название вуза, адрес, город, страна.
5. Для набора текста, формул и таблиц используется редактор Microsoft Word для Windows. Параметры текстового редактора: поля – 2 см со всех сторон; выравнивание по ширине; шрифт – Times New Roman, размер – 12; межстрочный интервал – 1,15; абзацный отступ – 1 см; ориентация листа – книжная.
6. Ссылки в тексте на соответствующий источник из списка литературы оформляются в квадратных скобках, например: [1, с. 277]. Шрифт самого списка – Times New Roman, размер - 10, первая строка абзаца – с выступом 0,5 см, выравнивание по ширине с переносами.
7. Список литературы предоставляется в двух вариантах: 1) по мере цитирования на языке статьи; 2) латинской транслитерацией, в рамках которого в квадратных скобках дается перевод на английский язык (см. Образец: Reference).
8. Требования распространяются на научные обзоры, рецензии и персоналии.
9. **Статья должна быть тщательно выверена на орфографические и синтаксические ошибки и техническое оформление. Статьи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись не принята к публикации.**

Образец оформления статьи

МРНТИ 03.91.03 (определяется по ссылке: <http://grnti.ru/>)

В.В. Трепавлов

Институт Российской истории Российской Академии наук, Москва, Российская Федерация

Едыгей во главе Золотой Орды: опыт чагатайской эмиграции

Аннотация: Во второй половине XIV в. в улусных ханствах бывшей Монгольской империи происходило угасание харизмы правящих чингисидских династий. Реальная власть оказывалась в руках могущественных представителей тюркской родоплеменной аристократии. Самым ярким примером деградации царственных прерогатив монархов-чингисидов было полновластие Тимура в Чагатайском улусе. В статье показано, как мангытский бек Едыгей во время своего долгого пребывания при дворе Тимура вдохновился этим примером и воплотил основные принципы его правления в Золотой Орде. На протяжении двух десятилетий Едыгей вручал ханский трон своим избранникам, при которых состоял главным беком. Кроме того, тесные контакты с богословами из окружения Тимура сформировали духовные ориентиры Едыгея, что позднее проявилось в развернутой им кампании по исламизации кочевников Золотой Орды... **[100-200 слов]**

Ключевые слова: Едыгей, Тимур, Золотая Орда, Чингисиды, беклербек [5-7 слов/словосочетаний]

ОСНОВНОЙ ТЕКСТ СТАТЬИ

Основной текст статьи должен содержать следующие структурные элементы:

- Введение
- Материалы и методы исследования
- Степень изученности темы
- Анализ
- Полученные результаты
- Вывод

Литература

(образец оформления)

1. Manz B.F. The Rise and Rule of Tamerlane. -Cambridge: Cambridge univ. press, 1989. -240 p. – **книга на английском языке**
2. Камалов С.К. О географических названиях в эпосе «Эдиге» // Историко-географические аспекты развития Ногайской Орды. – Махачкала: Наука, 1993. – С. 132–134. – **статья в научном сборнике.**
3. Улус Джучи (Золотая Орда). XIII – середина XV в. – Казань: Институт истории АН РТ, 2009. – 1056 с. – **коллективная монография.**
4. Аничкин Л.К. Золотоордынское наследие // Материалы второй Международной научной конференции «Политическая и социально-экономическая история Золотой Орды», посвященной памяти М. А. Усманова. Казань, 29–30 марта 2011 г. – Казань: ООО «Фолиант», Институт истории им. Ш. Марджани АН РТ, 2011. – 368 с. – **материалы конференции.**
5. Мухаметов Ф.Ф. Монгольская «Яса» и ее роль в системе общественных отношений империи Чингисхана // Вопросы истории. – 2007. – Т. 11. - № 5. - С. 150-155. – **статья в журнале.**
6. Малышев А.Б. Христианство в истории Золотой Орды: диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук: защищена: 22.01.02 – Саратов: Наука, 2000. – 181 с. – **диссертационная работа.**
7. Сабитов Ж.М. Золотая Орда – «падчерица» казахстанской историографии. // Молодой ученый. -2015. – Т. 104. - № 24. – С. 842-851. [Электронный ресурс] – URL: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (дата обращения: 07.09.2020). – **электронный источник.**
8. Логунова Г.В. Русь и Золотая Орда: проблема взаимовлияния: учеб.пособие. – Иркутск: Изд-во ИГУ, 2014. – 110 с. – **учебное пособие.**
9. Алим Дж. Золотая Орда: наследники великого ханства//Газета «Комсомольская правда». - №145. – 2020. – 1 апреля. – С.7-8.– **газетная статья.**

Reference

(design of sample)

1. Manz B.F. The Rise and Rule of Tamerlane. Cambridge; New York;. Port Chester; Melbourne; Sydney, Cambridge univ. press, 1989. 240 p. – **book.**
2. Kamalov S.K. O geograficheskikh nazvaniyakh v epose «Edige» [About place names in the epic «Edige»], Istoriko-geograficheskie aspekty razvitiya Nogajskoj Ordy [Historical and geographical aspects of the development of the Nogai Horde] (Nauka, Mahachkala, 1993, P. 132–134). [in Russian]. – **article in a scientific collection.**
3. Ulus Dzhuchi (Zolotaya Orda). XIII – seredina XV v. [Ulus Jochi (Golden Horde). CHII - middle of SWR c.] (Institute of History of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, Kazan', 2009, 1056 p.). [in Russian]. – **collective monograph.**
4. Anichkin L.K. Zolotoordynskoe nasledie. Vypusk 2. Materialy vtoroj Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii «Politicheskaya i social'no-ekonomicheskaya istoriya Zolotoj Ordy», posvyashchennoj pamyati M.A. Usmanova [Golden Horde heritage. Issue 2. Materials of the Second International Scientific Conference «Political and Socio-Economic History of the Golden Horde»]. Kazan, March 29-30, 2011. Kazan': LLC «Foliant», Institute of History. Sh. Mardzhani AS RT. 2011, 368 p. – **conference materials.**
5. Muhametov F.F. Mongol'skaya «YASA» i ee rol' v sisteme obshchestvennyh otnoshenij imperii CHingiskhana [Mongolian «YASA» and its role in the system of public relations of the empire of Genghis Khan], Voprosy istorii [history issues], 11(5), 150-155 (2007) – **Journal article.**
6. Malyshev A.B. Hristianstvo v istorii Zolotoj Ordy. Dissertaciya na soiskanie uchenoj stepeni kandidata istoricheskikh nauk [Christianity in the history of the Golden Horde. Dissertation for the degree of candidate of historical sciences]. Protected: 01/22/02 Saratov: Nauka, 2000, 181 p. [in Russian]. – **dissertation.**
7. Sabitov, ZH. M. Zolotaya Orda – «padcherica» kazahstanskoj istoriografii [Holden Horde - «stepdaughter» of Kazakhstani historiography], Molodoj uchenyj [Young scientist], 24 (104), 842-851 (2015). [Electronic

resource]. Available at: <https://moluch.ru/archive/104/23260/> (Accessed: 7.09.2020). [in Russian]. – **electronic source**.

8. Logunova G.V. Rus' i Zolotaya Orda: problema vzaimovliyaniya : ucheb.posobie. [Rus and the Golden Horde: the problem of mutual influence: textbook]. (Izd-vo IGU, Irkutsk, 2014, 110 p.). – **tutorial**.

9. Alim Dzh. Zolotaya Orda: nasledniki velikogo hanstva [Golden Horde: heirs of the great khanate]. Newspaper “Komsomol'skaya pravda”. №145. 2020. April. P.7-8, Almaty. – **newspaper article**.

В.В. Трепавлов

Ресей ғылым Академиясы Ресей тарихы институты, Мәскеу, Ресей Федерациясы

Алтын Орда басындағы Едіге: шағатай эмиграциясының тәжірибесі

Аннотация: XIV ғ. екінші жартысында бұрынғы Моңғол империясының ұлыстық хандықтарында билік құрған Шыңғыс әулеттерінің қуаты әлсірей бастады. Билік шын мәнінде түркілік ру-тайпа ақсүйектерінің тегеурінді өкілдерінің қолдарына көшті. Шағатай ұлысында Темірдің толық әмірін жүргізуі шыңғыстекті монархтардың тозғынға ұшырауының ең айқын көрінісі болды. Мақалада маңғыт бегі Едігенің Темір сарайында ұзақ уақыт болуы арқасында осы мысалдан үлгі алып, оның негізгі қағидаларын Алтын Орданы басқаруы барысында іске жаратқаны көрсетіледі. Екі онжылдық бойына Едіге хан тағын өзі қалаған адамдарға ұсына отырып, олардың бас бегі боп саналды. Оның үстіне, Темірдің айналасындағы дін ғұламаларымен тығыз араласуы нәтижесінде Едіге өзінің рухани бағдарларын қалыптастырып, кейіннен онысын Алтын Орда көшпелілерін мұсылмандық жолына бұру әрекеттері кезінде пайдаланды... **[100-200 сөз]**

Ключевые слова: Едіге, Темір, Алтын Орда, шыңғыстектілер, бектербегі **[5-7 сөз/сөз тіркесі]**

V.V. Trepavlov

*Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Moscow, Russian Federation
(E-mail: trepavlov@yandex.ru)*

Edigü at the head of the Golden Horde: the experience of his Chagatai emigration

Abstract: In the second half of the 14th century in the ulus Khanates of the former Mongol Empire happened fading Chinggisid ruling dynasties' charisma has ebbed. The real power found itself in the hands of powerful representatives of Turkic tribal aristocracy. The most striking example of degradation of Chinggisids' royal prerogatives was sovereignty of Timur in the Chagatai Ulus. The article shows how

Mangyt Edigü Beq, during his long stay at the Timur's court, was inspired by this example and embodied the basic principles of his rule in the Golden Horde. For two decades Edigü handed the throne to his henchmen, and under all of them he was the chief lord (beqlerbegi). Furthermore, close contacts with the theologians of the environment of Timur formed the spiritual guidance of Edigü that manifested later in his campaign of Islamization of the Golden Horde nomads. **[100-200 words]**

Keywords: Edigü, Timur, Golden Horde, Chinggisids, beqlerbegi **[5-7 words/word combinations]**

Сведения об авторе:

Трепавлов Вадим Винцерович, доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института российской истории РАН, руководитель Центра истории народов России и межэтнических отношений, Дм.Ульянова, 19, Москва, Российская Федерация.

Автор туралы мәлімет:

Трепавлов Вадим Винцерович, тарих ғылымдарының докторы, профессор, РФА Ресей тарихы институтының бас ғылыми қызметкері, Ресей халықтары тарихы және этносаралық қатынас орталығының жетекшісі, Дм.Ульянов, 19, Мәскеу, Ресей Федерациясы.

Information about author:

Trepavlov Vadim Vinserovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences, Head of the Center for the History of the Peoples of Russia and Interethnic Relations, Dm. Ulyanova, 19, Moscow, Russian Federation.